ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Παναγιώτης Μαυροειδής

Η μαζικότητα των συλλαλητηρίων για το Μακεδονικό και κυρίως η κυριαρχία σε αυτά ακραίων εθνικιστικών, στρατοκρατικών φιλοπόλεμων, ακόμη και φασιστικών συνθημάτων, προκαλεί συζήτηση και ανησυχία. Ακόμη και διαιρέσεις στην αντικαπιταλιστική και κομμουνιστική Αριστερά και ευρύτερα σε μαχόμενες δυνάμεις.

Πρέπει να επισημανθεί εξ αρχής η **τάση σύνδεσης του αστικού αντιδραστικού εθνικισμού τόσο με τον φασισμό**, **όσο και με την θρησκεία** κάθε μορφής και χρώματος. Κοινό στοιχείο μεταξύ των άλλων η **ανορθολογική βάση** τους, καθώς τείνουν να αναγάγουν ένα έθνος ή μια θρησκεία ως ανώτερη άλλων (ορισμένες φορές και ως περιούσιων και μοναδικών).
Η διάσταση αυτή αναδεικνύει και τη βάση καθολικής αντίθεσης των κομμουνιστών προς τον εθνικισμό από θέσεις **εργατικού διεθνισμού** και προοπτικής **σοσιαλιστικής ενοποίησης** της ανθρωπότητας.

Ωστόσο, εδώ ακριβώς είναι που πρέπει να γίνει και η διάκριση: **Οι κομμουνιστές δεν ταυτίζουν την αίσθηση της χωριστής εθνικής ταυτότητας ή και της αγάπης για την πατρίδα και τον τόπο ζωής και πάλης των λαών, με τον εθνικισμό ως ιδεολογία αναγόρευσης του κάθε έθνους ως βασική και ανώτερη αξία και ως εκ τούτου ανάπτυξης της από θέσεις υπεροχής και ανταγωνισμού σε βάρος των υπολοίπων εθνών.** Η διάσταση αυτή του εθνικισμού, είναι στενά συνδεδεμένη με τη δράση των καπιταλιστικών εθνών/κρατών και τον ανταγωνισμό μεταξύ τους.

Τα έθνη, αν και κατά κανόνα αναπτύσσονται μέσα στα κράτη/έθνη (σπάνια ομοιογενή εθνικά), δεν ταυτίζονται με τα σύνορα των κρατών αυτών, αλλά ούτε και συνδέονται ιστορικά με μονοσήμαντο τρόπο με τις κρατικές συγκροτήσεις. Στις προ-καπιταλιστικές αυτοκρατορίες συνυπήρχαν πολλά έθνη εντός της ίδιας πολιτικής-κρατικής-γεωγραφικής

οντότητας. Η ανάδυση της πλειονότητας των εθνών/κρατών τον 14ο και 15ο αιώνα και κυρίως μετά τη γαλλική επανάσταση, συνδέεται σαφώς με την εμφάνιση του καπιταλισμού. Αποτελούν επομένως προϊόν ιστορικής διαμόρφωσης και δεν υπήρξαν απαράλλακτα στο παρελθόν, ούτε μας λέει κανείς ότι θα είναι αιώνια και στο μέλλον.
Η συγκρότηση των εθνών στη μορφή των καπιταλιστικών κρατών, αποτελεί ταυτόχρονα και μορφή μετάπλασής τους και νοηματοδότησής της σε συνδυασμό με την οικονομική και πολιτική αστική εξουσία και την εθνική ιδεολογία που αυτή αναπτύσσει.

Η εμμονή για αναγνώριση ή μη εθνών στη βάση αποκλειστικά διαφόρων **«αντικειμενικών» κριτηρίων** (πχ γλώσσα, σταθερά σύνορα κλπ), με απόρριψη της πλευράς της **υποκειμενικής κατανόησης** και εθνικής αυτο-συνείδησης από μεριάς μιας πολιτικής κοινότητας, είναι όχι μόνο απαράδεκτη, αλλά και πηγή εθνικών καταπιέσεων και πολέμων. Δεν είναι επίσης σωστό να θεωρεί κανείς ότι αν ένα έθνος δεν υπήρξε από την αρχαία εποχή και δεν εξασφάλισε την ιστορική του συνέχεια αναλλοίωτα έως σήμερα, δεν μπορεί να δημιουργηθεί κάτω από ορισμένες μεταγενέστερες ιστορικές κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες, πόσο μάλλον στο πλαίσιο κρατικής διαμόρφωσης. Πριν μιλήσουμε για την περί Μακεδονίας διαμάχη, ας θυμηθούμε πότε και πως δημιουργήθηκε το (βόρειο) αμερικανικό έθνος (και κράτος). Με αυτή την έννοια, η σωστή επισήμανση ότι τα έθνη αποτελούν και **φαντασιακή ιστορική κατασκευή** και όχι μονοσήμαντα αντικειμενικά αποδείξιμες υπεριστορικές οντότητες, δεν μπορεί να οδηγεί στην αφελή άποψη πως αποτελούν ψεύτικα είδωλα χωρίς πραγματική υπόσταση.
Το αντίθετο συμβαίνει. Ας σκεφτεί κανείς μόνο την ιστορία των πολέμων και πόσες χιλιάδες και εκατομμύρια είναι έτοιμοι, κάτω από τις σημαίες του έθνους τους, όχι μόνο και κυρίως να σκοτώσουν, αλλά να σκοτωθούν γι αυτές.

Από τα προηγούμενα αλλά πολύ περισσότερο από την όξυνση των εθνικών αντιπαραθέσεων στο σύγχρονο κόσμο, γίνεται φανερό, πως **ούτε τα έθνη τείνουν προς εξαφάνιση -στο πλαίσιο μιας σχηματικής κατανόησης της μαρξιστικής προβληματικής για ένα όλο και πιο διεθνοποιημένο καπιταλισμό-, ούτε η αντιπαράθεση με τον εθνικισμό είναι εύκολη και με αυταπόδεικτα επιχειρήματα.**

Κυρίως η **υπόκλιση στην εθνική ρητορική**, αλλά και ο **μηχανιστικός αντιεθνικισμός**, με αγνόηση των αντιφάσεων της σχέσης ανάμεσα στο εθνικό ζήτημα και τις διεθνείς πολιτικές σχέσεις και αντιθετικές πολιτικές στοχεύσεις των διαφόρων τάξεων, οδηγούν το εργατικό κίνημα σε ήττα.

Στην αστική στρατηγική το έθνος αποτελεί την κεντρική αξία αναφοράς, ως πεδίο

άσκησης της αστικής εξουσίας και ταυτόχρονα ως βάση εξόρμησης του κεφαλαίου προς τα έξω, ειδικά για τις περισσότερο ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Αφετηριακά επομένως, το έθνος στην αστική ιδεολογία και ειδικά η αντίστοιχη θεμελίωση του εθνικισμού, αποτελούν διαιρετικές έννοιες, με τάση προς τον ανταγωνισμό αλλά τελικά και τους πολέμους αλληλοεξόντωσης.
Αντίθετα, **για τους κομμουνιστές, κεντρική αξία αποτελεί η ανθρωπότητα** και απελευθερωτικές δυνάμεις αυτής η καταπιεσμένη πλειοψηφία της και πρώτα από όλα οι εργατικές τάξεις σε όλες τις χώρες. Στην μαρξιστική οπτική -χωρίς δυστυχώς να λείπουν και οι μηχανιστικές ερμηνείες που αναζητούν μια εξελικτική γραμμική πορεία αυτόματης εξαφάνισης των εθνών μέσω της καπιταλιστικής ανάπτυξης- η απάντηση τόσο στην οικονομική (και άλλων μορφών) εκμετάλλευση και καταπίεση όσο και στις διαιρέσεις που οδηγούν στον πόλεμο, βρίσκεται στον εργατικό διεθνισμό και τη σοσιαλιστική επανάσταση σε κάθε χώρα και τελικά την κομμουνιστική ενοποίηση της ανθρωπότητας σε μια δίκαιη και δημοκρατική κοινωνία.

Ανάμεσα στη σημερινή εποχή της κυριαρχίας της αστικής τάξης και του αστικού φιλοπόλεμου εθνικισμού και ένα νέο κύμα εργατικού διεθνισμού και επαναστάσεων, μεσολαβούν η πολιτική και ιδεολογική διαπάλη και φυσικά οι κοινωνικοί αγώνες. Σε αυτά ακριβώς τα πεδία και με αυτή την προοπτική τοποθετούμαστε και για τα εθνικά ζητήματα σε κάθε εποχή και σε κάθε περιοχή.

Η σχέση ανάμεσα στο εθνικό, το διεθνικό και το ταξικό ζήτημα, είναι πάντα συνδεδεμένη με την εν γένει διαμόρφωση των **ταξικών σχέσεων** στον καπιταλισμό και ειδικότερα με τη **συνδυασμένη αλλά και ανισόμετρη ανάπτυξη του καπιταλισμού.** Ο καπιταλισμός δε μπορεί παρά μόνο να αναπτύσσεται σε κάθε χώρα, μικρή ή μεγάλη (με καύσιμη ύλη τον κόσμο της εργασίας), αλλά πάντοτε άνισα. Αυτό έχει ως συνέπεια διαφορετικό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης σε χώρες ή ομάδες χωρών, αλλά και διαφορετική εξέλιξη πολιτικών θεσμών και διαμόρφωση πολιτιστικών παραδόσεων και παραστάσεων.

Ο εθνικισμός των κυρίαρχων
Ο ρόλος ΗΠΑ, Γερμανίας και άλλων ηγεμονικών καπιταλιστικών κρατών

Για όποιον δε θέλει να συνθηματολογεί με αφέλεια, γίνεται κατανοητό πως αναπτύσσονται διαφορετικού είδους εθνικισμοί ανάμεσα στα ηγεμονικά και με κυρίαρχα ιμπεριαλιστική πρακτική καπιταλιστικά κράτη ή οικονομικούς και στρατιωτικοπολιτικούς συνασπισμούς κρατών και τα μικρότερα κράτη και έθνη και ειδικά τα έθνη χωρίς κρατική υπόσταση. Παρότι αυτή η διαίρεση είναι πάντα σχετική (καθώς οι σχέσεις και η δύναμη των κρατών

αλλάζουν διαχρονικά), δεν μπορεί κανείς να αποσπάται από αυτήν. Κυρίως **είναι καταστροφικό να παραβλέπεται ο πρωταγωνιστικός ρόλος του ιμπεριαλιστικού εθνικισμού των ηγεμονικών καπιταλιστικών κρατών** (ΗΠΑ , Γερμανία κλπ) ή και των αναδυόμενων νέων δυνάμεων (Ρωσία, Κίνα κλπ), ακόμη και αν αυτός ενδύεται τα ρούχα της δήθεν παγκοσμιοποίησης ή μιλά με τη γλώσσα του κοσμοπολιτισμού, κατά της «κατάρας των εθνικισμών» των «μικρών» και «υπανάπτυκτων» χωρών.
Τα εθνικά και εθνικιστικά κινήματα δεν ταυτίζονται μεταξύ τους. Πως θα μπορούσε κανείς να τοποθετήσει στην ίδια θέση το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα στο Βιετνάμ ή τα αντίστοιχα στη Λατινική Αμερική και τον επιθετικό εθνικισμό των ΗΠΑ; Ακόμη περισσότερο δεν ταυτίζονται και οι κάθε είδους αντι-εθνικισμοί. Ας μη ξεχάσουμε για παράδειγμα ότι τον τεμαχισμό της Γιουγκοσλαβίας τον επιτάχυνε μέσω πολέμου η ΕΕ με αντιεθνικιστική ρητορική.

Η μάχη κατά του αστικού εθνικισμού από μεριάς των κομμουνιστών γίνεται με όρους εργατικού και σοσιαλιστικού διεθνισμού. Απέναντι σε μια αστική τάξη, που βλέπει τον κόσμο ως αρένα ανταγωνισμών, πολέμου των εθνών και πεδίο οικονομικής εκμετάλλευσης, οι κομμουνιστές -έχοντας την οπτική μιας απελευθερωμένης ανθρωπότητας- βλέπουν τα έθνη και τους λαούς εντός της με σχέσεις ισοτιμίας μεταξύ τους.

Στο βαθμό που κατανοούμε πως οι εθνικοί ανταγωνισμοί εδράζονται και πολλαπλασιάζονται στο έδαφος της ανισόμετρης ανάπτυξης του καπιταλισμού, στον ίδιο βαθμό αντιλαμβανόμαστε τη σχέση εθνικού, διεθνικού από τη σκοπιά της προώθησης της κοινής δράσης των εργαζομένων και της διεθνιστικής αλληλεγγύης.

Αυτό δεν είναι καθόλου αφηρημένο. **Όπως για να αντιμετωπισθεί η διαίρεση της εργατικής τάξης σε μια καπιταλιστική χώρα, υπερασπίζουμε το κάθε τμήμα αυτής, ακόμη και το πιο μικρό από θέσεις ισοτιμίας με το σύνολο, έτσι και για την αντιμετώπιση των εθνικών διαιρέσεων, η διεθνιστική αλληλεγγύη υπηρετείται μόνο με την χωρίς όρους υπεράσπιση του δικαιώματος εθνικού αυτοκαθορισμού και αυτοδιάθεσης κάθε έθνους ακόμη και του πιο μικρού.**

Η απουσία ταξικής και αντιιμπεριαλιστικής διάστασης

Η υποτίμηση του εθνικού ζητήματος ή η λαθεμένη απάντηση σε αυτό, αργά ή γρήγορα οδηγεί σε πανικόβλητη υπόκλιση στην κυρίαρχη εθνική ρητορική και αυτό είναι που βλέπουμε στην περίπτωση της ελληνικής Αριστεράς στις κυρίαρχες εκδοχές της. Ειδικότερα

πρέπει να ξεχωρίσουμε τα εξής στοιχεία.

Πρώτον, η άνοδος των εθνικιστικών αλλά και θρησκευτικών κινημάτων στην περιοχή και σε όλο τον κόσμο, αντανακλά την όξυνση του ενδοκαπιταλιστικού ανταγωνισμού και την ένταση των ιμπεριαλιστικών παρεμβάσεων που δημιουργούν τεράστιο κίνδυνο για συνέχιση και έναρξη νέων πολέμων.

Δεύτερον, η άνοδος των κινημάτων αυτών, φανερώνει τον καταστρεπτικό ρόλο των ανορθολογικών θεωρήσεων, στο φόντο της υποχώρησης των απελευθερωτικών επαναστατικών θεωριών, γεγονός που καθιστά επιτακτική την ιεράρχηση της ανάγκης για ένα νέο κομμουνιστικό «διαφωτισμό» στην εποχή μας μπολιασμένο με τις ανάγκες του κόσμου για δημιουργική, συλλογική, ειρηνική ζωή.

Τρίτον, η παρουσία «χιλιάδων λαού» στα συλλαλητήρια λειτουργεί ως φύλλο συκής για δύο μεγάλες απουσίες στην πολιτική ζωή κι αντιπαράθεση. Η πρώτη αφορά την **αδύναμη ταξική, εργατική οπτική στον περιλάλητο αντιμνημονιακό αγώνα.** Είναι εντυπωσιακό το πόσο απουσιάζουν από την αριστερή φιλολογία και τα πάσης φύσεως αντιμνημονιακά «μεταβατικά προγράμματα» τα πιο στοιχειώδη εργατικά αιτήματα, όπως οι αυξήσεις σε μισθούς, η μείωση των ωρών εργασίας και η σταθερή και ασφαλισμένη δουλειά. Κινδυνεύεις να χαρακτηριστείς σεχταριστής και μόνο εάν θίξεις την ανάγκη αντικαπιταλιστικής ανατροπής ενάντια (και) στα αφεντικά που κάνουν πάρτι με τις μνημονιακές ρυθμίσεις.

Η δεύτερη εκκωφαντική απουσία αφορά τον **αντιιμπεριαλιστικό αγώνα. Και βέβαια δεν εννοούμε τα παραμύθια «Όλοι οι Έλληνες μαζί ενάντια στους Γερμαναράδες και τους ξένους», αλλά τον** ταξικό αντιιμπεριαλιστικό αγώνα ενάντια σε ΕΕ και ΝΑΤΟ, που είναι τα οικονομικά και πολιτικά στρατιωτικά όργανα των ηγεμονικών καπιταλιστικών χωρών και ειδικά σε χώρες όπως η Ελλάδα, βάζουν ακόμη πιο βαθιά το μαχαίρι στο σώμα της εργαζόμενης πλειοψηφίας.

Δημοσιεύτηκε στο ΠΡΙΝ 4/2/18